

ปฏิรูปการศึกษาไทย ในศตวรรษที่ 21 ไปทางไหน

นำเสนอเมื่อ : 25 ส.ค. 2559

โดย เพชร เหมือนพันธุ์

โลกก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ด้วยสัญญาณ Y2K มาได้ 16 ปีแล้ว ประเทศไทยเปิดประเทศเข้าสู่ประชาคมอาเซียนได้ 7 เดือน ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นบนโลกใบนี้ เกิดขึ้นได้อย่างรวดเร็ว อย่างที่ไม่เคยเกิดขึ้นมาก่อน

ปัจจัยที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงคือ พลังของนวัตกรรม ไฮ เทคโนโลยีต่างๆ คอมพิวเตอร์ สื่อสารสังคมออนไลน์ ที่สามารถแทรกซึมลึกเข้าไปอยู่ในทุกหมู่บ้าน ทุกครอบครัว ทุกตัวบุคคล และทุกองคค์ของสังคม

ปฏิริยการรวมตัวกันของกลุ่มประเทศต่างๆ เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรองและเพื่อการแข่งขันได้เกิดขึ้นทุกมุมโลก เวทีของการแข่งขันจึงมีขนาดที่ใหญ่ขึ้นมีความรุนแรงรวดเร็วและก้าวกระโดด

ทักษะที่จำเป็นในการต่อสู้เพื่อให้การดำรงชีวิตคงอยู่และการแข่งขันของมนุษย์ในยุคนี้จึงต้องปฏิวัติไม่ใช่ปฏิรูป ต้องเอาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง ทรัพยากรที่สำคัญและจำเป็นต่อการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงคือ ทรัพยากรมนุษย์ เครื่องมือที่ชีพพัฒนาคือการศึกษา

ระบบโรงเรียน ระบบสถาบันการศึกษา ระบบเนื้อหาวิชาในหลักสูตร ระบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้สมัยศตวรรษที่ 19-20 ได้ตกยุคไปแล้ว ต้องยกเลิกหรือรื้อระบบ ต้องเปลี่ยนแปลงการสอนความรู้ในห้องเรียน ให้ ผู้เรียนได้ฝึกลงมือปฏิบัติจริงในสนามรบ ธุเราารบร้อยครั้งชนะร้อยครั้ง คู่แข่งขันของเราในโลกใบนี้คือใคร

ดูเพื่อนบ้าน สิงคโปร์ มาเลเซีย การศึกษาเขามีสถิติที่เหนือกว่าเรา คนของเขาทำงานในระดับหัวหน้าองค์กรอยู่ทั่วอาเซียน และหลายแห่งในโลก ฟิลิปปีนส์ คุณภาพการศึกษาเขาไม่ได้ตกดอยกว่าเรา โครงสร้างทางการศึกษาเดิมเขาดีกว่าเรา เวียดนาม ตามหลังเรามาติดๆ กำลังแซงหน้าไปแล้วหลายเรื่อง ลาว เขมร พม่า เราประมาทไม่ได้ เขาสามารถสืบคนขอมูลจากอินเทอร์เน็ตได้เท่ากับเรา

หลายประเทศ หลายสถาบันการศึกษาในศตวรรษที่ 21 นี้

กำลังสร้างนวัตกรรมการจัดการศึกษาให้ก้าวทันทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต มีตัวอย่าง มีต้นแบบ ให้ดูดังนี้

โรงเรียนที่มาแรงที่สุดในศตวรรษที่ 21 ในเยอรมนี คือ The Evangelical School Berlin Centre : ESBC ปรัชญาของโรงเรียนแห่งนี้คือ เมื่อตลาดแรงงานมีความต้องการที่เปลี่ยนไป อินเทอร์เน็ต มือถือเข้ามาเปลี่ยนแปลงการรับรู้ ทักษะสำคัญที่โรงเรียนจะมอบให้นักเรียน คือ ความสามารถในการ กระตุ้นและผลักดันให้นักเรียนสามารถสร้างใจให้ตนเองได้ (The most important skill a school can pass down to its students is the ability to motivate themselves.) โรงเรียนแห่งนี้เพิ่งสร้างขึ้นเมื่อปี 2007 จากนักเรียน 16 คน ปัจจุบันนี้มี 500 คน รูปแบบของโรงเรียนคือ No grades, no timetable, Berlin School turns teaching upside down. ไม่มีชั้นเรียน ไม่มีตารางสอน สอนแบบกลับหัวกลับหาง มีวิชาบังคับเพียง 4 วิชา คือ เลขคณิต ภาษาเยอรมัน ภาษาอังกฤษ และวิชาสังคมศึกษา มีวิชาเลือก ที่มีชื่อแปลกๆ เช่น วิชาความรับผิดชอบ (Responsibility) วิชาความท้าทาย (Challenge) ในวิชาความท้าทาย โรงเรียนจะมอบเงินให้นักเรียนที่มีอายุ 12-14 ปี คนละ 150 ยูโร (6,000 บาท) เพื่อให้นักเรียนได้ไปผจญภัย โดยนักเรียนต้องเป็นคนวางแผนเอง เช่น การออกเดินป่า (Trekking)

ไม่มีการคิดเกรดให้นักเรียนจนกว่าอายุครบ 15 ปี ไม่มีครูสอนออกไปยืนสอนหน้าห้อง นักเรียนจะตัดสินใจเองว่า แต่ละชั้น แต่ละระดับจะเรียนอะไร อยากจะสอบวันไหน ส่วนครูทำหน้าที่เป็นโค้ช พันธกิจของโรงเรียนคือ เตรียมความพร้อมให้กับหนุ่มสาวเพื่อต้อนรับการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ 21 โรงเรียนมีหน้าที่สร้างคนที่มีบุคลิกที่เข้มแข็งมีความเชื่อมั่นในตนเอง เพื่อให้สามารถพัฒนางานของตนเองได้ นักเรียนจะค้นพบประโยชน์จากรายวิชาที่เขาเรียนได้ด้วยตนเอง เด็กที่โรงเรียนผลิตออกมามีคุณภาพสูงมาก เด็กที่จบ ม.3 จะได้เกรด B ทุกวิชา หรือได้คะแนน 3.00 ขึ้นไป ESBC ขณะนี้มีโรงเรียนเข้าร่วมในเครือข่ายแล้ว จำนวนมากถึง 40 โรงเรียน

ดูโรงเรียนต่อไปที่กล้าเปลี่ยนแปลง คือ โรงเรียน Blue School ตั้งอยู่ในเมือง New York, USA. มี Concept ของโรงเรียนว่า ความคิดสร้างสรรค์ที่ยิ่งใหญ่ เน้นการเรียนการสอนแบบโลกจริง

สอนรีไซเคิลของเก่าให้กลับมาใช้ใหม่ ซ่อมแซมข้าวของเครื่องใช้ในบ้านได้ เป็นพลวัตไปกับสังคมโลกจริง

โรงเรียนที่สามชื่อ โรงเรียน Steve Jobs School ตั้งอยู่ในเมืองอัมสเตอร์ดัม เนเธอร์แลนด์ โรงเรียนจะเน้นทักษะเฉพาะตัวของเด็ก โดยดูจากแววจริยยะ ครูจะถูกเรียกว่าโค้ช โคชจะเป็นผู้แนะนำ เด็กๆ จะได้รับการฝึกฝนให้พบทักษะการเรียนรู้ที่ท้าทาย

โรงเรียนที่สี่ชื่อโรงเรียน P-Tech ตั้งอยู่ใน Brooklyn New York, USA. เป็นโรงเรียนผสมแบบ Hybrid ผสมกันระหว่าง ม.ปลาย กับวิทยาลัย ลงทุนโดยบริษัทไอบีเอ็ม เพื่อให้เด็กที่สนใจได้เรียนรู้โดยไม่ต้องเรียนในเวลาปกติ เด็กเรียนควม ม.ปลายกับวิทยาลัย ใช้เวลา 6 ปี

โรงเรียนที่ห้าอยู่ใกล้บ้านเรา ชื่อโรงเรียน Sra Pou Vocational ในประเทศเขมร โรงเรียนออกแบบโดยสถาปนิกจากฟินแลนด์ ก่อสร้างโดยแรงงานของคองงานในพื้นที่ ครูคือเอ็นจีโอที่อาสาสอน Concept ของโรงเรียนคือ ต้องการให้โรงเรียนเป็นพื้นที่การเรียนรู้ของชุมชน ชาวบ้านได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านการก่อสร้างจากสถาปนิก พื้นที่ของโรงเรียนยังแบ่งให้เป็นตลาดของชุมชน ชาวบ้านสามารถนำสินค้าแฮนด์เมดมาขายได้

หันกลับมามองบ้านเรา ถ้าอยากให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบ ผู้รับผิดชอบในระดับยอดพีระมิด ต้องกล้าที่จะชี้หน้า ต้องมีพิมพ์เขียวในการเปลี่ยนแปลงที่สอดคล้องกับทักษะในศตวรรษที่ 21 ชัดเจน เราควรร่วมกันว่าโลกก็ไม่รอเราแล้ว เราต้องสร้างเรือเร็วแทน เรือบรรทุกสินค้า บุคคลในวงการศึกษาคือ

ครูต้องมีอิสระทางวิชาการ โรงเรียนต้องมีอิสระที่จะเปลี่ยนแปลง คำว่านิติบุคคล คือความสามารถในการตัดสินใจและรับผิดชอบต่อวัตถุประสงค์ขององค์กรได้ สามารถสั่งการ สามารถใช้เงินของโรงเรียนได้ตามแผนงาน ของโรงเรียน สามารถตัดสินใจในการเปลี่ยนแปลงตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปได้ทันที

ลดเวลาเรียน เพิ่มเวลารู้ ถ้ายังไม่เปลี่ยนแปลง หลักสูตร ไม่ปรับลดเนื้อหาทฤษฎีวิชา มันก็ลดเวลาเรียนไม่ได้ เพิ่มเวลารู้ถ้าไม่เอาเวลาที่ลดลงไปฝึกปฏิบัติงานในภาคสนาม หรือไปจัดกิจกรรมที่มีโครงสร้าง การเพิ่มเวลารู้ก็จะไม่เกิดประโยชน์อะไรขึ้น

พล.อ.ดาว์พงษ์ รัตนสุวรรณ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ได้ระดมทรัพยากรมารวมมือการปฏิรูปการศึกษา โดยดึงเอานักธุรกิจที่มีต้นทุนสูงและมีชื่อเสียงพร้อมที่จะให้การสนับสนุนการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษามาถึง 12 องค์กร โดยมีคุณศุภชัย เจียรวนนท์ เป็นหัวหน้าทีม ทีมงาน ได้แก่ กลุ่มน้ำตาลมิตรผล บมจ.ทรู คอร์ปอเรชั่น ซีพีออล เจริญโภคภัณฑ์ กลุ่มเซ็นทรัล ไทยยูเนี่ยนกรุ๊ป ปตท. ฐ.ไทยพานิชย์ ฐ.กรุงเทพ ปูนซิเมนต์ SCG ไทยเบฟเวอเรจ และเบอร์รี่ ยุคเกอร์ ทั้ง 12 องค์กรที่ยื่นมือเข้ามาช่วยขับเคลื่อนการศึกษากันได้ช่วยสนับสนุนงบประมาณและกำลังความคิด โดยได้นำเสนอ 10 ยุทธศาสตร์ ในการขับเคลื่อนการศึกษาไทย

ครับเอาใจช่วยแต่ผู้ที่จะต้องลงมือปฏิบัติจริงๆ คือ โรงเรียน คือ ผู้บริหารสถานศึกษา คือครูผู้สอน ท่านรัฐมนตรีต้องกลาถอดเครื่องประดับที่พะรุงพะรังรอบตัวครุรอบตัวโรงเรียนออกเสียก่อน ก่อนที่จะให้สวมชุดใหม่ เช่น การประเมินมาตรฐานการศึกษาของ สมศ. การประเมินวิทยฐานะผลงานวิชาการจากเอกสารของครู การให้ศึกษานิเทศก์ในเขตพื้นที่การศึกษาดึงครูออกจากโรงเรียนจากห้องเรียนเพื่อไปอบรมรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือน จนไม่เป็นอันสอน แก้ให้ถูกปัญหา

ถ้ายังไม่รู้ว่าจะแก้อย่างไรให้กลับไปดูต้นแบบความสำเร็จที่มีอยู่ทุกมุมของโลก

เด็กไทยโดยธรรมชาติ ไม่ได้โง่กว่าเด็กในชาติอื่น อายุ 1-3 ขวบยังมีความมั่นใจในตนเองสูง พอเข้าไปสู่ระบบโรงเรียน ความมั่นใจของเด็กไทยเริ่มหายไป ขึ้นชั้น ป.1-ป.4 ควรจะอ่านหนังสือออก เขียนหนังสือได้ คิดเลขเป็น ก็ไม่ทราบวาทงสถานทางการศึกษาไปจับยึดสาระการเรียนรู้ที่มากมายถึง 8 สาระตามหลักสูตรให้เรียน แกวหน้าแล็กๆ คงรับน้ำที่ผู้ใหญ่เทรอกมาให้ไม่ได้ทั้งหมด การเรียนทั้ง 8 สาระจึงเป็นการสูญเปล่า ทักษะที่สำคัญและจำเป็นจริงๆ เด็กกลับไม่ได้ฝึกปฏิบัติให้ เกิดความเชี่ยวชาญ ความมั่นใจของเด็กก็หดหายไป แรงแบบดาลใจก็มอดดับ เด็กไทย จึงต้องรอรับโอวาท รอรับคำแนะนำ คิดเองไม่ได้คิดวิเคราะห์ไม่เป็นเพราะผู้ใหญ่คิดให้หมดแล้ว

พอขึ้นชั้นประถมปลาย แว่วแห่งความใฝ่ฝันที่จะโตเป็นวัยรุ่นก็ที่มีความใฝ่ฝันก็ไม่เกิด เพราะตลอดภาคเรียน ตลอดปีการศึกษา ตลอดสามปีการศึกษาที่นั่งฟังครูสอนในห้อง อย่างเดียว พอให้ลงมือทำก็ทำไม่เป็น ทั้งๆ ที่ ร่างกายของเด็กในวัยนี้กำลังจะมีการเปลี่ยนแปลง ความเป็นเพศสภาพเริ่มปรากฏ แต่ก็ ถูกปิดทับไปด้วยเครื่องแบบนักเรียนถูกปิดทับไปด้วยสาระการเรียนรู้ทั้ง 8 สาระ ถูกปิดทับไปด้วยความถูกต้องของครู

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ระยะเวลา 3 ปี เป็นช่วงที่เด็กไทยโชครายที่สุดเพราะเด็กถูกละเลยปล่อยปละละเลยครูไม่ให้ความสนใจ ในโรงเรียนขยายโอกาสเด็กกลุ่มนี้อาจโชคคืออยู่บางที่มีผู้บริหารและครูให้ความใส่ใจแต่ในโรงเรียนที่มีทั้ง ม.ต้นและ ม.ปลาย เด็กกลุ่มนี้จะถูกละเลย เพราะครูทุกคนจะหันไปเน้นความสนใจที่เด็ก ม.ปลายที่จะเตรียมตัวเขาเรียนในมหาวิทยาลัย

ในต่างประเทศ เช่น สิงคโปร์ ฮองกง เกาหลี ญี่ปุ่น เขาจะให้ความสนใจกับนักเรียนชั้น ม.ต้นมาก

เด็กในวัยรุ่นตอนต้นเป็นเด็กที่มีความอยากรู้อยากเห็น อยากเป็น อยากช่วย เขาควรต้องได้รับการฝึกการทำงานในภาคสนาม ในสถานประกอบการจริง ได้ทำโครงการที่เขาพัฒนาขึ้นมาเอง เด็กต่างชาติในระดับ ม.ต้น จะได้ออกไปศึกษาออกสถานที่ ในสถานประกอบการ ได้ฝึกงานจริง ได้สัมผัสกับโลกของการทำมาหากิน จนรู้จักตนเอง จนรู้ว่าตนเองควรจะประกอบอาชีพอะไรในอนาคต

ในชั้น ม.ปลาย เด็กทุกคนรู้แล้วว่าตนเองได้วางแนวทางอนาคตอย่างไร แล้วก็ทุ่มเทเดินไปตามทางที่ตนเอง ผู้ปกครองและครูได้ช่วยให้คำแนะนำแล้ว แต่เด็กไทยจำนวนไม่มากที่รู้ว่าตนเองจะประกอบอาชีพอะไรในระดับชั้น ม.ปลาย

หรือประเทศไทยของเรากำลังขาดนักวิชาการทางการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เราไม่มีนักศึกษาระดับนี้เลย ถ้าการศึกษาขั้นพื้นฐานอ่อนแอแล้วการศึกษาในระดับสูงขึ้นไปจะอยู่ได้อย่างไร เศร้าจริงๆ

ที่มา: หนังสือพิมพ์มติชน